

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρξονται ἀπὸ
1 ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους· καὶ εἶναι ἑτήσια.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

9 Ἰουλίου 1878

Τόμος Ἑκτος

ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΘΘΩΝΟΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΘΘΩΝΟΣ¹

Οἱ ἰατροὶ δύνανται νὰ καυχῶνται ὅτι ἐμάν-
τευσαν τὴν νόσον τοῦ ἀτυχοῦς Ὁθωνος ἴσως
καὶ νὰ ἤλπισαν πρὸς στιγμήν ὅτι ἠδύναντο νὰ
σώσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου δι' ἀνθρωπίνων
βοηθημάτων· ἀλλ' ὁ σκόληξ, φεῦ! ὅστις κατέ-
τρωγε τὴν καρδίαν τοῦ ψυχροράγουντος ἦτο
σκόληξ ἠθικὸς, καθ' οὐ οὐδὲν ἴσχυον τὰ ἰατρικὰ
φάρμακα. Ὁ Ὁθων θὰ ἐμειδία ἴσως πικρῶς
βλέπων τὰς ματαιὰς προσπάθειάς τῆς ἐπιστή-
μης. Ὁ Ὁθων ἔπασχε νοσταλγίαν ἀνεπὸλοι
ἀπαύστως τὸν γλαυκὸν τῆς Ἑλλάδος οὐρανὸν,
τὸν ἐν Ἀθήναις βίον, τόσας ματαιωθείσας ἐλ-
πίδας, τόσας ἀπολαύσεις, τόσα βάσανα! Τίς οἶ-
δεν! ἴσως ἀντήχει σπαρακτικῆ εἰς τὰ ἑλληνικὰ
αὐτοῦ ὄτα καὶ ἡ φωνὴ τῆς σφαιρομένης Κρήτης!
ἴσως ἠγωνία μετὰ τῆς ἀγωνιώσης μεγαλονήσου
καὶ τὸ ἄδῃλον τοῦ μέλλοντος ἐπεσφράγισε τὴν
καταστροφὴν τῆς ἐξορίας! Κατὰ τοιούτων μυ-
χιῶν παθημάτων οὐδεμίαν ἔχουσιν ἰσχὺν, οὔτε
συνήθειαι παρηγορίαί, οὔτε χυδαῖαι ἰατρικαὶ πα-
ρασκευαί. Τὸν Ὁθωνα θὰ ἔσφαζε μόνον ὁ ἰα-
τρὸς ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἐλάμβανεν αὐτὸν ἐκ τῆς
χειρὸς καὶ θὰ τὸν μετέφερον εἰς Ἀθήνας, ἐν μέσῳ
λαοῦ πιστοῦ καὶ ἐνθουσιῶντος, περικυκλοῦντος,
ὡς ἄλωπε, τὴν βασιλικὴν ἄμαξιν μετὰ ζητω-
κραυγῶν καὶ ἀνθέων. Φεῦ! οὔτε δέκα Ἑλληνας
δὲν παρηκολούθησαν τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ φέρετρον!

1. Τὸ προκείμενον ἄρθρον ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἡμέρῃ φ,
κατὰ τὸ 1867, ἄμα τῷ θανάτῳ τοῦ βασιλέως Ὁθωνος.
Σ. τ. Δ.

Ὅταν ἀναπολώμεν ποίαν ὑπαρξίν διήγαγεν ὁ
φιλέλλην οὔτος καὶ ἐξόριστος βασιλεὺς ἐπὶ τέσ-
σαρα ὅλα ἔτη ἐν μικρῇ πολιχνίῳ τῆς Βαυαρίας,
ὅταν ἀναπολώμεν πόσα δάκρυα ἔχυσε καὶ πόσα
κατέπιεν ἐν τῷ μειδιῶντι ἐκείνῳ τάφῳ, καταρώ-
μεθα τὴν τύχην, ἣτις ἤρπασεν αὐτὸν παῖδα ἀ-
θῶον καὶ εὐδαίμονα ἐκ τῶν κόλπων προσφιλοῦς
οἰκογενείας καὶ ἀνεφέλου βίου καὶ τὸν ἔρριψεν ἐν
μέσῳ συνεχοῦς τρικυμίας καὶ τριβύλων καὶ ἀ-
κανθῶν πρὸς δυστυχίαν καὶ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἑλ-
λάδος. Ἀλλὰ τοιαύτη ἦτον ἡ θέλησις τῆς μοί-
ρας! Εἶχε μεστήν τὴν κεφαλὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων
ἑλληνικῶν ἀναμνήσεων καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο
προωρισμένος νὰ συνεχίσῃ τὰς δημοτικὰς παρα-
δόσεις τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἢ καὶ ἴσως νὰ ἄρῃ ἐκ
τοῦ κοινοροῦ τοῦ στέμμα τοῦ τελευταίου Πα-
λαιολόγου. Παιδίον ἔτι ἦκου τόσον συνεχῶς ἐν
τοῖς πατρικοῖς δώμασι τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος!
Τίς οἶδε ποσάνικς ἠκράσθη στένουσαν τὴν μου-
σοστεφῆ λύραν τοῦ βασιλέως πατρός του ὀνό-
ματα παλαιῶν καὶ νέων ἡρώων καὶ ποσάνικς ἀ-
νέγνωσεν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ γραφείου ἐξυμνού-
μενον διὰ φλογερῶν στροφῶν τὸ ἱερὸν ὄνομα
τοῦ Μεσολογγίου!

Τίς ὅμως ἠδύναντο τότε νὰ προῖδη ποία τύχη
περιέμενε τὸν νεαρὸν βλαστὸν τῶν Βιτελσβά-
χων; Ὅτε ὁ δεκαοκταετής ἡγεμὼν ἀπέβη πλή-
ρης ζωῆς, χάριτος καὶ κάλλους εἰς τὰς ἀργολι-
κὰς ἀκτὰς, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ συμμαχικοῦ
στόλου τοῦ Ναυαρίνου, οἱ κάτοικοι ὑπεδέχθησαν
αὐτὸν ὡς Θεὸν μᾶλλον ἢ ὡς ἄνθρωπον. Ὁ Προ-
μηθεὺς ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ πῦρ καὶ
ἐκεῖνος ἔφερε πρὸς τοὺς Ἑλληνας, ὡς ἐν κανί-
στρω, τάξιν, νόμους, πολιτισμὸν καὶ ἐλευθερίαν!
Ὅτε, μετὰ παρέλευσιν τριάκοντα ὄλων ἐτῶν, ἐ-
τολμῶμεν ἡμεῖς οἱ νεώτεροι, ἐν τῇ ἐξάψει τῶν
ἐπαναστατικῶν παθῶν, νὰ δμιλώμεν ἀνευλαβῶς
περὶ τοῦ ἀνδρός, ὅστις μόλις ἴστατο ἔτι ἐπὶ τοῦ
κλονομένου ἑλληνικοῦ θρόνου, οἱ πατέρες ἡμῶν
ἔσειον μελαγχολικῶς τὴν κεφαλὴν καὶ ἔλεγον
μετὰ πικροῦ μειδιάματος· « Δὲν τὸν εἶδατε σεῖς,
ὅταν ἦλθε ξανθὸς νεανίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν
εἶδατε ὅλους τοὺς Ἑλληνας, ὧν πολλοὶ ἔθνηκν
τὰ θεμέλια τῆς ἀνεξαρτησίας, γονυπετεῖς ἐνώ-
πιόν σου! Δὲν εἶδατε τὰ δάκρυα, τὰ φιλήματα,
τοὺς ὄρκους τῆς ἡμέρας ἐκείνης! Ἐχετε δίκαιον.
Οὔτε τὴν ἀναρχίαν ἐγνωρίσατε, οὔτε ἐνόουετε

τί σημαίνει βασιλεία μετὰ τετρακοσίων ἐτῶν δουλείαν καὶ δεκαετῆ ἐξωτερικὸν καὶ ἐμφύλιον πόλεμον.» Καὶ ὅμως τίς θὰ προεμάντευε τότε ὅτι ὅλη ἐκείνη ἡ εἰδωλολατρεία ἐμελλε νὰ καταλήξῃ εἰς τριακονταδύο στάσεις καὶ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν κατάστροφὴν τοῦ ὀκτωβρίου;

Πρέπει ἄρα γε νὰ ἐξετάσωμεν εἰς τίνα εἶναι δίκαιον νὰ ἀποδοθῇ τὸ πταῖσμα; Ἀρμόζει νὰ παρακαθῆσωμεν δικασταὶ παρὰ τὸν νεκρὸν καὶ νὰ ταράξωμεν τὴν ἱερὰν σκιάν τοῦ νεκροῦ, ἐν ὀνόματι τῶν παραδόσεων τῆς αἰγυπτιακῆς μοναρχίας; Οὐχί ὀλίγα μόνον ἔτη μᾶς χωρίζουσιν ἀπὸ τοῦ ὀκτωβριανοῦ δράματος καὶ ἡ ἡμέρα τῆς δικαιοσύνης δὲν ἀνέτειλεν εἰσέτι. Ἐνταῦθα τοῦτο μόνον νομίζομεν ἐπιτετραμμένον νὰ εἴπωμεν, ὅτι, ἐάν πολλα ἀπήτησεν ἡ Ἑλλάς, ὀλιγώτερα τοῦ δέοντος ἔδωκεν ἡ βασιλεία. Ὁ βασιλεὺς Ὅθων ἦτο πρότυπον πάσης ἰδιωτικῆς καὶ χριστιανικῆς ἀρετῆς· ἀλλὰ βάσκανός τις μοῖρα, οἶονεὶ φθονήσασα ἐκείνην τὴν τελειότητα, ἐξήρανε ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς ἀναβούσκειν αἱ ἡγεμονικαὶ ἐκείναι ἀρεταί, ἄνευ τῶν ὁποίων πᾶσι γινούσιν ἐπὶ τῶν θρόνων, οἱ βασιλεῖς ὅτι καὶ οἱ πλοῖαρχοι οἱ ἀγνοοῦντες τὴν γλῶσσαν τῶν ἄστρον καὶ τοὺς νόμους τῶν ἀνέμων καὶ τὰ μυστήρια τοῦ πελάγου. Τί τὸ ὄφελος ἐάν δὲν φέρονται σκληρῶς πρὸς τοὺς ναύτας, ἐάν εἶναι χρηστοὶ διαχειρισταί, ἐάν ἀποστρέφονται τὸν δόλον, ὅταν ἐκτραγῆ ἡ τρικυμία καὶ ματαίως ἐκτείνῃ πρὸς αὐτοὺς τὰς χεῖρας τὸ πλήρωμα ζητοῦν σωτηρίαν; Ἐν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι, φεῦ! τὸ ἄρχειν τῶν λαῶν καὶ τὸ ἄρχειν τῶν κυμάτων! Ὁ βασιλεὺς Ὅθων, ἀναδειχθεὶς δεξιότατος κυβερνήτης ἑαυτοῦ, δὲν εἶχεν ἔμφυτον καὶ τὴν σπανιωτάτην ἀρετὴν τοῦ κυβερνᾶν τοὺς ἄλλους.

Ἐάν ἠθέλωμεν διὰ μιᾶς λέξεως νὰ ὀρίσωμεν τὴν φύσιν τοῦ πρώτου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἐλέγομεν ὅτι δὲν ἦτο ἀνὴρ βασιλικός, κατὰ τὴν γενικὴν σημασίαν, ἣν ἔδωκεν εἰς τὴν λέξιν ταύτην αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὁ ἡμιθάρβαρος ἡγεμὼν τῆς Ἀσίας Πόρος. Δὲν εἶχε βασιλικὴν τὴν ἀντίληψιν, βασιλικὴν τὴν ἐνέργειαν, βασιλικὰς τὰς γνώσεις, βασιλικὰς τὰς ὀρέξεις, βασιλικὴν τὴν παρῆρησιαν, βασιλικὸν τὸν θυμὸν. Τὸ ἥμισυ τοῦ βίου αὐτοῦ διήρξατο σχεδιάζων καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἀπορῶν. Τοὺς πάντας ἐφοβεῖτο, ὀλίγους ἠγάπησε καὶ μάλιστα ἐτίμησε δύο, ἡ τρεῖς. Αἱ μεγάλοι γραμματεῖς τῶν ζητημάτων ἄεἶποτε διελάνθανον αὐτὸν, ἐγκύπτοντα εἰς τὰ ἐπεισόδια καὶ τὰς παραφάδας. Τυφλώττων πρὸς τὰ νέφη καὶ τὰς καταγιγίδας τοῦ οὐρανοῦ, ἀνεκάλυπτε διὰ τοῦ μικροσκοπίου τοὺς ἀοράτους σκόληκας τοῦ ὕδατος. Ἐνῶ δὲν ἤξευρε νὰ προλάβῃ τὸ κακὸν, ἐπεδίωκεν ἄεἶποτε καὶ εἰς μάτην τὸ τέλειον καλόν. Ἀγαθώτατος τὴν πρόθεσιν, εἰλικρινέστα-

τος τὴν ἀγάπην, Ἕλλην ὡς ἴσως οὐχὶ πάντες οἱ Ἕλληνας, ἠδίκησε πολλάκις καὶ ἐβλάψε τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ πολλοῦ φίλτρου, ὡς αἱ ἄπειροι ἐκείναι μητέρες, αἵτινες ποιοῦσι καχεκτικὰ τὰ τέκνα αὐτῶν, στεροῦσαι αὐτὰ τῆς δεούσης τροφῆς ἐξ ἄκρας προφυλάξεως, ἢ σφίγγουσαι υπερμέτρως τὰ ἄθρα αὐτῶν μέλη ἐντὸς τῶν σπαργάνων.

Συλλήθθηδεν εἰπεῖν, ὁ βασιλεὺς Ὅθων ἐστερεῖτο τοῦ ὄντως βασιλικοῦ προτερήματος τοῦ βλέπειν ταχέως, εὐκρινῶς καὶ πόρρω. Ἄλλ' ἀντὶ τῶν μειονεκτημάτων τούτων, πῶσαι δευτερεύουσαι ἀρεταὶ περιεκόσμου τὴν καρδίαν τοῦ ἀτυχοῦς ἡγεμόνος! Φίλος τῆς δικαιοσύνης, ἀμνησίκκος, πρῶτος, ἄδολος, ἐλεήμων, ἐγκρατής, εἶχε πᾶν ὅ τι ἀπητεῖτο, ὅπως ποιήσῃ εὐδαίμονα οἶκον καὶ οἰκογένειαν. Εἶχεν ἐπὶ πᾶσιν, ὡς ἄφεισιν παντὸς ἄλλου ἀμαρτήματος, τὸ ἀνεκτίμητον πλεονέκτημα, ὅτι πολὺ ἠγάπησε. Ναὶ ἠγάπησε τὴν Ἑλλάδα ὡς ἐραστής, ὡς πατήρ, ὡς τέκνον. Δὲν ἐξελάμβανε τὸ βασιλεύειν ὡς ἐπιτήδευμα βίου, ἀλλ' ὡς καθῆκον ἱερὸν, εἰς ὃ ἐθυσίαζε καὶ ἀνάπαυσιν καὶ ὑγίαν. Τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος ἦτο τὸ διηνεκὲς αὐτοῦ ὄνειρον, ὄνειρον παραφέρων αὐτὸν πολλάκις εἰς ἀκαίρους καὶ, τολμῶμεν εἰπεῖν, παιδαριώδεις ἐνθουσιασμούς. ἠθέλε τὴν Ἑλλάδα μεγάλην καὶ εἰργάζετο νυχθημερὸν εἰς τοῦτο καὶ ἐθυσίαζεν ἀφειδῶς χρήματα ἐκ τῶν ἰδίων καὶ ἐμνηχάτο παρηγορίας πρὸς τοὺς δούλους Ἕλληνας. Οὐχί ὁ θρόνος δὲν ἦτο δι' αὐτὸν τὸ ὑπέρτατον αγαθόν. Ἦτο πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ μυριάκις τὸ στέμμα του, ἐάν ἠδύνατο νὰ περιβάλλῃ τὴν Ἑλλάδα τὸ Στέμμα ἐκεῖνο, ὅπερ ἐυλίση αἰμόφυρτον παρὰ τὴν πύλην τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ. Αὐτὴν τὴν πικρίαν τῆς ἐξώσεως θὰ κατέπεινε ἀγογγύστως, ἐάν ἐπίστευεν ὅτι διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως αὐτοῦ ἡ Ἑλλάς θὰ ἦγε ταχύτερον πρὸς τὸν ἔνδοξον αὐτῆς προορισμόν.

Ἰππῆξαν στιγμαὶ, καθ' ἃς ὁ βασιλεὺς Ὅθων ἦτον ὁ δημοτικώτερος τῶν βασιλέων τῆς Εὐρώπης. Ἄλλ' ἔπνευσε βιαία πνοὴ καὶ κατέπεσε σύμπασα ἐκείνη ἡ ὠραία σκηνογραφία καὶ ὁ ἀτυχὴς ἡγεμὼν ὄφθη φεύγων ἐν καιρῷ νυκτός, ὠχρὸς καὶ ἐρρύτιθωμένος, ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης, ἣν ἐπάτησεν ἄλλοτε ἀκμαῖος ἐξ ἐλπίδων καὶ νεότητος, ἐκ τῆς γῆς, ἣν εὖρε πλήρη ἐρειπίων, ἐρημίας καὶ ἀπογνώσεως, καὶ ἣν ἀφῆκεν εὐθαλῆ, ἐμπλεῶν ζωῆς, εὐημεροῦσαν. Ἄλλ' ἦτο, φαίνεται, ἀναγκαῖον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο, ἵνα καταδειχθῇ φαεινῶς ἡ φιλοπατρία τοῦ ἐξορίστου. Μόνως ἴσως αὐτὸς ἐκ τῶν βασιλέων, ὅσοι ἀπώλεσαν στέμματα κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετηρίδα, οὔτε διελογίσθη κἄν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ διὰ τῆς βίας, νὰ ὑπεκκάλῃ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, νὰ παρεμβάλλῃ προσκόμματα εἰς τὴν νέαν ἐξουσίαν. Ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς πτώσεως αὐτοῦ ἐξήλεγχε πρῶτον τότε τὸν Ὅθωνα ἀληθῆ βασιλέα. Αὐτὸς ὁ μὴδὲν σχεδὸν

ἔχων καισαρικὸν πλεονέκτημα ἔπесен εὐσχήμως ὡς ὁ Καῖσαρ. Οὐδέποτε ἐξέφυγε τὰ χεῖλη του πικρὰ μομφὴ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστοῦδου ἡ Ἑλλάς δὲν εἶδεν ἕτερον ἐξόριστον, εὐχόμενον παρὰ τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως νὰ μὴ ἐπέλθῃσι ποτε τοιαῦται συμφοραὶ κατὰ τῆς πατρίδος, ὥστε καὶ ἀκούσα νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ δεδιωγμένου.

Καὶ νῦν ἀναπαύεται ὁ ἀγαθὸς ἡγεμὼν ὑπὸ γῆν, ἥτις, καὶ πάτριος οὔσα, δὲν εἶναι ἴσως ἐλαφρὰ, διότι δὲν εἶναι ἑλληνικὴ. Ἐτάφη μετὰ πομπῆς καὶ παρατάξεως· ἀλλὰ δὲν ἐπένησαν παρὰ τὸν ἄωρον τάφον δέκα ἑκατομμύρια Ἑλλήνων, ὧν ὑπῆρξε τὸ κέντρον, ἡ ἐλπίς καὶ τὸ ἐμβλημα. Ποῦ καὶ ποῦ γενναῖα τις ψυχὴ θὰ ἐξενέγκῃ ἴσως μύχιον στεναγμὸν ὑπὲρ τοῦ θύματος τῆς τύχης· ἀλλ' οἱ πολλοὶ, καὶ ἐκείνοι μάλιστα, οὐς εὐηργέτησε, θὰ ἀκούσωσιν ὡς συνήθη εἰδήσιν τὸν βασιλικὸν θάνατον. Φεῦ! Ὁ κόσμος ἐπικροτεῖ μόνον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν καὶ αἱ τεθαμμένα ἐκείναι καὶ ἄγνωστοι ἀρεταί, ἃς μόλις ἀνακαλύπτει τὸ ὄμμα τοῦ φιλοσόφου, οὐδὲν λέγουσιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ὄγλου. Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ, πεποῖθαμεν, ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς, ἥτις, χωρὶς νὰ παρίδῃ τὰ ἐλαττώματα τοῦ Καποδιστριαίου, ἐτίμησεν ἤδη ὡς ἔδει τὴν μνήμην τοῦ Κυβερνήτου, θὰ φανῇ δικαιότερα καὶ πρὸς τὸν πρῶτον αὐτῆς ἡγεμόνα. Ἴσως δὲν ὀνειροπολοῦμεν διαβλέποντες ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνεγειρόμενον ἐν Ἀθήναις ἱεροπρεπὲς μνησθεῖον καὶ μεταφερόμενα εἰς αὐτὸ ἐν κατανύξει τὰ ὄστα τοῦ ἀνδρός, ὅστις δὲν ὑπῆρξε μὲν τέλειος βασιλεὺς, ἀλλὰ βεβαίως τέλειος Ἕλληνας.

AN. Σ. BYZANTIOS.

ΑΛΗΣ ΤΗΠΕΛΕΝΔΗΣ ΚΑΙ ΚΑΡΟΛ. ΝΑΠΙΕΡ

1819

[Τῷ προσφιλεστάτῳ μοι ἐξαδέλφῳ Γεωργ. Τυπ. Κοζάνῃ].

Πρὸ χρόνου πολλοῦ ἔκρυπτεν ὁ Ἀλῆς ἐν τῇ θελλῶδι διανοίᾳ του τὴν ιδέαν τῆς ἀνεξαρτησίας του, ἐργαζόμενος δὲ ἀκαταπαύστως ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῆς, προσεπάθει διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἄρῃ ἐκ τοῦ μέσου πᾶν πρόσκομμα δυνάμενον νὰ βραδύνῃ ἢ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ μυστικοῦ πόθου ὅστις κατέτρωγε τὰ σπλάγγνα του. Ἦθελε τουτέστι νὰ ἐμυθηνίσῃ πᾶσαν ἐσωτερικὴν ἀντίδρασιν καὶ νὰ ἐνσπεῖρῃ κύκλῳ τοῦ ἡγεμονικοῦ θρόνου του τοιοῦτον τρόπον ὥστε, καθ' ἣν ἡμέραν ἐμελλε νὰ ἐκραγῇ τὸ κυροφούμενον τόλμημα, νὰ μὴν ὑπάρχῃ τίποτε ἰκανὸν ν' ἀποτρέψῃ τὴν προσοχὴν του ἀπὸ τοῦ φωτεινοῦ σημείου ἐφ' οὗ εἶχον προσηλωθῆ ἅπαντες οἱ διαλογισμοὶ του, τίποτε ἰκανὸν νὰ διαταράξῃ τὴν νεοκρικὴν γαλήνην τοῦ ἀπεράντου κοιμητηρίου του.

Ἐνα μετὰ τὸν ἄλλον εἶχε καταστρέψει ὅλους τοὺς ἰσχυροὺς συγγενεῖς του, καὶ ἔλαβε τὴν ἐπιτηδειότητα, διαπράττων τὰ στυγερώτερα κα-

κουργήματα, νὰ παρίσταται εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Κυρίου του καὶ τῆς κοινωνίας ὡς ἀμείλικτος ἐξολοθρευτὴς τῶν κακούργων καὶ ὡς ἄγρυπνος φρουρὸς τῆς δημοσίας τάξεως.

Ἐπὶ δεκαπέντε περίπου ἔτη, μετ' ἀκατανόητου ἐπιμονῆς ἐθασάνισε τὸ Σούλι, μέχρις οὗ κατόρθωσεν ἐκ θεμελίων νὰ τὸ ἀνασκάψῃ. Ἡ δὲ μανία ἥτις τὸν κατελάμβανεν ὁσάκις ἐβλεπεν ἐπανερχόμενον τὸν στρατὸν του ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιδρομῶν ἠττημένον, αἱματόφυρτον, προήρχετο ὄχι μόνον ἐκ τοῦ ὅτι ἐταπεινοῦτο ἐνόπιον ὀλίγων, καθὼς ἔλεγε, ζωοκλεπτῶν, ἀλλὰ διότι ἐφοβεῖτο μὴ ὁ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἔρος τῶν ἀθλητῶν ἐκείνων μεταδοθῆ εἰς ἄλλους ὁμοφύλους πολεμικοὺς λαοὺς, καὶ οὕτω δαπανήσῃ τοὺς ὀρειωτέρους χρόνους τῆς ζωῆς του ἐν μέσῳ μικρῶν ἐγχωρίων ἀγῶνων, οἵτινες ἤξανον μὲν τὴν δόξαν τῶν ἐχθρῶν του, δὲν προσέθετον ὅμως τίποτε εἰς τὸν πλοῦτον καὶ εἰς τὴν δύναμίν του.

Ὀρμώμενος ἐκ τῆς ιδέας ταύτης δὲν ἀπέκαμε πολεμῶν ἐπὶ πέντε ἔτη τὴν Νίβιτζαν, τὸν ἄγιον Βασίλειον, τὸ Λούκοβο, τὸ Λυκουρσι, ὅλην τὴν χριστιανικὴν Χειμάραν, διότι ὁ ἀκαταδάμαστος ὀπλαρχηγὸς αὐτῆς Κίτζος Δούλης δὲν ἔστεργε, περιφρονῶν τὰ δῶρα καὶ τὰς ὑποσχέσεις του, νὰ θυσιάσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος του καὶ νὰ τεθῆ ὑπὸ τὸν ζυγὸν του. Οὐδ' ἀνεπαύθη ἐντελῶς παρ' ὅτε ὁ Ἰουσοῦφ Ἀράπης ἐπανῆλθεν ἐκείθεν ἄγων ἐν θριάμβῳ τὸν στολίσκον του ἐν τῷ λιμένι τῆς Πρεβέζης εἰδεχθῶς κεκοσμημένον διὰ τῶν κεφαλῶν τῶν γενναίων τέκνων τῆς Ἠπείρου. Οἱ δὲ κατέχοντες τότε τὴν Κέρκυραν αὐτοκρατορικοὶ Γάλλοι ἐγένοντο συνένοχοι τῆς πειρατείας ἐκείνης, διότι διατελοῦντες ἐν γνώσει τῆς τεκταινομένης προδοσίας, οὐ μόνον ἐπέτρεψαν τὴν διάβασιν τῶν πλοίων τοῦ Ἀλῆ διὰ τῶν ὁδῶν τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἀλλ' ἔμειναν καὶ θεαταὶ ἀπαθείς τῆς τελεσεθείσης κρουραγίας.

Εἶχεν ἐκπληρώσει τὴν τρομερὰν ἐκδίκησιν ἣν εἶχε πρὸ χρόνων ὁμώσει ἐπὶ τοῦ πτώματος τῆς μητρὸς του καὶ ἔσφαξεν ἀνηλεῶς τὸ Γαρδίκι καὶ ἐπότισε διὰ τοῦ αἱματός του τὸν τάφον τῆς μιαρὰς Χάμκως. Δὲν ἐσεβάσθη δὲ οὔτε τὰ ἔμβρυα ἐν ταῖς κοιλίαις τῶν μητέρων, φοβούμενος μὴ ἐκ τοῦ σπόρου ἐκείνου φυτρώσῃ ποτὲ ἄσπλαγχνός τις ἐκδικητὴς τοιοῦτου κακούργηματος.

Ἐξέπρόβησε τὸ Χόρμοβο καὶ τοὺς κατοίκους αὐτοῦ ἐξωλόθρευσε διότι παλαιὰ φιλία συνέδεεν αὐτὸ μὲ τὸ Γαρδίκι, τὴν δὲ χώραν ἔνθα ἡγείρετο ἡ ἡρωικὴ πολίχνη ἔσχισε διὰ τοῦ ἀρότρου καὶ ἔσπειρεν ἐπ' αὐτῆς στάκτην καὶ ἄλας, ὡς ἂν διὰ τῶν συμβόλων τούτων τῆς στειρώσεως ἤθελε νὰ προκηρύξῃ ὅτι ἡ αὐτὴ ἐπεφυλάττετο μαῖρα εἰς ὅσους δὲν ὑπετάσσοντο εἰς τὰ θελήματά του.